

Κριτική στη μειονοτική εκπαίδευση

Η ματιά του μειονοτικού

ΙΜΠΡΑΜ ΟΝΣΟΥΝΟΓΛΟΥ

Το νομοθετικό πλαίσιο και η πολιτική βούληση

Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ στην τουρκομουσουλμανική μειονότητα της Δυτικής Θράκης διέπεται από τη Συνθήκη της Λωζάννης (του 1923), όπου ορίζεται ως ιδιωτική και «ημιαυτόνομη» με σημαντικές διαχειριστικές αρμοδιότητες της ίδιας της μειονοτικής κοινότητας. Ρυθμίζεται παραπέρα από δύο ελληνοτουρκικά μορφωτικά πρωτόκολλα (του 1951, αλλά κυρίως του 1968) με τα οποία αναγνωρίζεται, επισημοποιείται και συγκεκριμενοποιείται ο ρόλος της Τουρκίας στα μειονοτικά εκπαιδευτικά πράγματα, όπως και ο αντίστοιχος ρόλος της Ελλάδας στην εκπαίδευση της ελληνορθόδοξης μειονότητας της Πόλης. Η παρεχόμενη εκπαίδευση, τόσο στα δημοτικά σχολεία όσο και στα γυμνάσια-λύκεια, είναι δίγλωσση, ελληνοτουρκική.

Το υπόλοιπο φτωχό εσωτερικό νομοθετικό πλαίσιο αποτελείται από τρεις νόμους (δύο του 1977 και έναν του 1995), μερικά διατάγματα και υπουργικές αποφάσεις.

Υπάρχει όμως μεγάλος όγκος εσωτερικής αλληλογραφίας, εντολών και εγκυκλίων, στο σύνολό του μη ανακοινώσιμος και άγνωστος στο κοινό, που περιλαμβάνει όλα εκείνα τα κατ' εξοχήν εργαλεία για τον τρόπο διαχείρισης της μειονοτικής εκπαίδευσης που λίγη ή ουδεμία σχέση έχουν με το πνεύμα της Λωζάννης, το περιεχόμενο των μορφωτικών συμφωνιών και τις διατάξεις των ισχυόντων νόμων και διαταγμάτων. Εκφράζουν την «πολιτική βούληση».

Η πολιτική αυτή βούληση δεν πηγάζει από τις ανάγκες της μειονοτικής εκπαίδευσης, αλλά είναι δέσμια της ελληνοτουρκικής αντιπαράθεσης, και διαμορφώνεται στα πλαίσια αυτής, πάντα ανεξέλεγκτα, συχνά παρορμητικά και οπωσδήποτε εκδικητικά, υπακούοντας στις απαιτήσεις της χρόνιας διμερούς διένεξης και τους όρους της αμοιβαιότητας ή των αντιποίνων. Μοιάζει σαν «το λύκο που φυλάει τα πρόβατα». Και οι συνέπειες της δέσμευσης αυτής είναι καταφανείς.

Το ειδικό κακό μέσα στο γενικό

Το πρόβλημα δεν περιορίζεται αποκλειστικά στον τομέα της εκπαίδευσης. Αφορά τη συνολική παρουσία της μειονότητας. Ποτέ δεν έσβησαν εντελώς από τους τοίχους, στις θρακικές

πόλεις, τα ίχνη εκείνου του μεστού από νοήματα συνθήματος που συνόψιζε ένα δίλημμα: «Μειονότητα: Έξωση ή Αφομοίωση;» Και που συνέχισε να αναγράφεται πολλά χρόνια και μέχρι πρόσφατα. Φαίνεται όμως ότι στην πραγματικότητα δεν επρόκειτο για δίλημμα, καθώς η επιλογή της έξωσης είχε γίνει προ πολλού.

Τώρα το γιατί η μειονοτική πολιτική αποδείχθηκε ανεπαρκής και δεν εκπλήρωσε τους στόχους της, την ίδια στιγμή που απέδιδε στους απέναντι, αυτό είναι μια άλλη ιστορία. Πάντως δεν οφείλεται σε λιγότερους ή περισσότερους ανθρωπισμούς και σεβασμούς και σε άλλα ηχηρά παρόμοια, των οποίων αυτάρεσκα γίνεται η επίκληση. Είναι η ταξική δομή της ημετέρας μειονότητας που αμβλύνει την καταπίεση. Εξάλλου το ίδιο γρήγορα, αν όχι γρηγορότερα, εξαφανίστηκε η αστική τάξη, η τάξη των διανοουμένων και των πλουσίων, που εκποίησε όλα τα υπάρχοντά της και έσπευσε να εγκατασταθεί στην Τουρκία. Παρέμειναν οι φτωχοί εργάτες των πόλεων, οι ακτήμονες και οι κάτοχοι μικρού κλήρου αγρότες, οι ορεινοί κτηνοτρόφοι της Ροδόπης.

Κοντολογίς, τα 75 χρόνια του μειονοτικού βίου δεν κατάφεραν τελικά να ελαττώσουν τον αρχικό πληθυσμό της μειονότητας, ώστε σήμερα να αριθμεί περίπου 120 χιλιάδες άτομα, όσο δηλαδή και κατά το 1920-23, την περίοδο ενσωμάτωσης της Δυτικής Θράκης στην Ελλάδα. Αλλά με τρομερές ανακατατάξεις στη σύνθεση και την ταξική δομή του πληθυσμού που συνέβαλαν κι αυτές στην περιθωριοποίηση και τη γκετοποίηση της μειονότητας.

Η εξαθλίωση και η εν γένει υποβάθμιση στην ακριτική Θράκη τα πρώτα 35 χρόνια ήταν γενικευμένη και κοινή και αφορούσε όλους, και τους μειονοτικούς και τους «άλλους». Και ίσως περισσότερο τους «άλλους», καθώς η καλλιεργήσιμη γη της τότε αποκλειστικά αγροτικής Θράκης ανήκε ακόμα κατά πλειοψηφία στους μειονοτικούς και μια σημαντική αναλογία των «άλλων» ήταν πρόσφυγες. Αντίθετα, τα τελευταία 35 χρόνια η εξαθλίωση αποτελεί αποκλειστικό προνόμιο των μειονοτικών εξαιτίας της πολιτικής που συνεπέστατα εφαρμόστηκε μέχρι το '92.

Οι συνέπειες της πολιτικής αυτής και των συνοδών διοικητι-

κών μέτρων ήταν η δημιουργία του μειονοτικού (κοινωνικού, οικονομικού, πολιτικού και εκπαιδευτικού) γκέτο στη Θράκη και η καλλιέργεια στη μειονότητα της βαθιάς πεποίθησης ότι είναι ανεπιθύμητη. Οι επιπτώσεις στη μειονοτική εκπαίδευση ήταν ιδιαίτερα βαριές: μέσα στη γενικότερη εξαθλίωση αυτή ήταν που πρώτα ευνουχίσθηκε, περιθωριοποιήθηκε και υποβαθμίσθηκε τόσο ώστε να μετατραπεί σε «μηχανισμό που παράγει την αμορφωσιά».

Ελληνοτουρκική αντιπαράθεση και παροχή αναλφαβητισμού
Ο εκπαιδευτικός Ν. Ανταμπούφης, καλός γνώστης του αντικειμένου, αναφερόμενος στη μειονοτική εκπαίδευση κάνει λόγο για «παρεχόμενο αναλφαβητισμό». Στην ίδια περίπου θλιβερή διαπίστωση καταλήγουν οι λίγοι ειδικοί και άλλοι ενδιαφερόμενοι που τα τελευταία δύο τρία χρόνια άρχισαν δειλά δειλά να μελετούν για πρώτη φορά την παρεχόμενη στην τουρκομουσουλμανική μειονότητα εκπαίδευση και να δημοσιοποιούν τα συμπεράσματα των μελετών τους¹.

Η αφάνταστη εξαθλίωση της εκπαίδευσης που αποτελούσε μια από τις κυριότερες αιτίες της μειονότητας, εδώ και δεκαετίες, τώρα μόλις άρχισε να προσελκύει την προσοχή κάποιων ειδικών, ιδιαίτερα μετά τις εξαγγελίες το 1991 για «ισονομία και ισοπολιτεία» που έγιναν διά στόματος του κ. Μητσοτάκη και επαναλήφθηκαν από τον κ. Σημίτη στο πρόσφατο ταξίδι του στη Θράκη.

Είναι φανερό ότι η μειονοτική εκπαίδευση εκλαμβάνεται ως το κατ' εξοχήν πεδίο ελληνοτουρκικής αντιπαράθεσης. Στο πεδίο αυτό η Τουρκία διεκδικεί λόγο και ρόλο επικαλούμενη τη συνθήκη της Λωζάννης και τα διμερή μορφωτικά πρωτόκολλα, ενώ η επιδιωκόμενη νίκη επί της Τουρκίας περνά από την ήττα της μειονοτικής εκπαίδευσης.

Η πρώτη απώλεια της μειονοτικής εκπαίδευσης υπήρξε «ο ιδιωτικός και ημιαυτόνομος χαρακτήρας» της. Όλες οι αρμοδιότητες και οι σχετικοί θεσμοί που υποτίθεται πως ασκούνται από τις μειονοτικές κοινότητες ουσιαστικά είναι ανίσχυροι. Τα πάντα βρίσκονται κάτω από ασφυκτικό κρατικό έλεγχο και η όλη μειονοτική εκπαίδευση είναι μια καθαρά κρατική υπόθεση, όπου η μειονότητα δεν έχει λόγο, δεν έχει συμμετοχή. Αυτός καθ' εαυτός ο κρατικός έλεγχος δεν θα ήταν πρόβλημα αν δεν ασκείτο πάντοτε κατά τρόπο αρνητικό, με σκοπό να παρεμβάλλει εμπόδια στην εξέλιξη, να αποτρέπει την κάθε προσπάθεια ανανέωσης και βελτίωσης και να επιβάλλει την καθυστέρηση και την εξαθλίωση. Ο έλεγχος αυτός, λ.χ., δεν είδε με καλό μάτι την προσθήκη μιας αίθουσας διδασκαλίας στο σχολικό κτίριο ενός μειονοτικού χωριού για την ικανοποίηση αυξημένων αναγκών. Παρόλο που η προσθήκη αυτή αφορούσε δαπάνες των ιδίων των κατοίκων και το σχετικό αίτημα εκκρεμεί χρόνια ολόκληρα χωρίς να πάρει ποτέ έγκριση. Σε άλλο μειονοτικό χωριό δεν επέτρεψε τη διακοπή συμβολαίου ενός αποδεδειγμένα ανεπαρκούς – κι όχι μόνον – δασκάλου που τον είχε ο ίδιος έλεγχος επιβάλλει

πριν μερικά χρόνια και ούτε ενέκρινε την πρόσληψη ενός άλλου, που κατά την εκτίμηση της κοινότητας είναι κατάλληλος, και ξαναπροσπάθησε να επιβάλει τον εκλεκτό του παρά τη γενικευμένη κατακραυγή. Αυτό οδήγησε στο κλείσιμο επί τέσσερα χρόνια του μοναδικού δημοτικού σχολείου. Και όλους τους μικρούς μαθητές να συνεχίσουν τις «σπουδές» τους στην Τουρκία (περίπτωση Σημάτων Ξάνθης).

Ξεφεύγει από τα όρια του παρόντος κειμένου η περιγραφή πολυάριθμων παρόμοιων περιστατικών από τα οποία βρίθει η ιστορία της μειονοτικής εκπαίδευσης των τελευταίων 35 χρόνων, με τα οποία καταδεικνύεται ο κρατικός αυταρχισμός, η αντιδραστικότητα αλλά και ο παρανοϊκός τρόπος με τον οποίο αντιμετωπίζεται η υπόθεση της εκπαίδευσης. Έτσι εξηγείται πώς φθάσαμε στη σημερινή μιζέρια, που δεν είναι και τόσο σημερινή, αλλά έχει την αφετηρία της στις αρχές της δεκαετίας του '60. Η ιδιωτική και ημιαυτόνομη κατά τα άλλα μειονοτική εκπαίδευση έχει αναχθεί σε μια καθαρά κρατική υπόθεση, και καμιά φορά διακρατική, όπου η μειονότητα υποχρεώνεται στο ρόλο του παθητικού θεατή, και χρησιμεύει για να «καταγάγουμε νίκες κατά της τουρκικής επιθετικότητας και του επεκτατισμού». «Ο πεινασμένος γάτος όταν θέλει να φάει τα μικρά του τα βλέπει σαν ποντίκια» λέει μια τουρκική παροιμία.

Θα παραθέσουμε εδώ ένα απόσπασμα από μια προσεκτική κριτική του Ν. Ανταμπούφη (διαβάστηκε στο Ζάππειο το Μάη του '95 στις τριήμερες εκδηλώσεις της ΠΑΝ.Ι.Φ.Ε.), ο οποίος κάνει καίριες επισημάνσεις, αλλά προσπαθεί ταυτόχρονα, για ευνόητους λόγους, να αμβλύνει τις εντυπώσεις και να αποφύγει να διεισδύσει στα ενδότερα.

«Η ελληνική πολιτεία δεν έχει ασχοληθεί με την ουσία της μειονοτικής εκπαίδευσης, παρά τη σπουδαιότητά της, αλλά επαφίεται στο διοικητικό έλεγχο της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Το σημαντικότερο είναι ότι δεν έχει θελήσει να δει τη μειονοτική εκπαίδευση σαν μία «ειδική» μορφή εκπαίδευσης, παρά μόνο σαν εκπαιδευτική διαδικασία που λειτουργεί σε «ειδικές συνθήκες», επιμένοντας στη λεγόμενη εθνική οπτική και αγνοώντας τις ιδιαίτερες κοινωνικές συνθήκες του χώρου της μειονότητας... Η αποκατάσταση της ισοτιμίας στη μόρφωση, θα αποτελέσει έναν από τους καθοριστικούς παράγοντες για την ομαλή ένταξη των παιδιών της μουσουλμανικής μειονότητας της Θράκης στην ελληνική κοινωνία. Η σημερινή κατάσταση οφείλεται κυρίως στη σκόπιμη αδιαφορία του ελληνικού κράτους. Η αλλαγή στάσης απαιτεί πολιτική βούληση και ειλικρίνεια απέναντι στη μειονότητα, έτσι ώστε η όποια πρωτοβουλία, για να μην είναι εκ των προτέρων καταδικασμένη, να έχει την αποδοχή της μειονότητας».

Και εμείς θα προσθέταμε ότι δεν πρόκειται βέβαια για «σκόπιμη αδιαφορία», αφού σαν τέτοια θα μπορούσε να αντισταθμιστεί από το ενδιαφέρον της μειονότητας. Πρόκειται, τουναντίον, για «ζωηρό ενδιαφέρον», αρνητικό όμως,

και τόσο ισχυρό που εξουδετερώνει οποιοδήποτε άλλο θετικό ενδιαφέρον.

4. Το εκπαιδευτικό και η απόγνωση της μειονότητας

Στις συνθήκες αυτές δεν μπορούσε η μειονότητα παρά να χάσει την πίστη της στη μειονοτική εκπαίδευση. «Δεν μαθαίνουν τίποτα (σ)τα παιδιά μας στο σχολείο», είναι το μόνιμο παράπονο των γονιών. Κάποια πρόχειρα γκάλοπ αναδεικνύουν το εκπαιδευτικό ως το πρώτης σπουδαιότητας πρόβλημα που αντιμετωπίζει η μειονότητα.

Για να δικαιολογηθεί η κατάντια της μειονοτικής εκπαίδευσης προβάλλεται συχνά ο ισχυρισμός ότι οι μουσουλμάνοι της Θράκης αποτελούν μια καθυστερημένη κοινωνία που

αδιαφορεί για την παιδεία και τη μόρφωση: πρόκειται για έναν κατασκευασμένο ρατσιστικό μύθο που καταρρίπτεται από τα πραγματικά δεδομένα. Σήμερα ο αριθμός των μειονοτικών μαθητών που φοιτούν στα σχολεία της Τουρκίας, στη στοιχειώδη αλλά κυρίως στη μέση εκπαίδευση, ανέρχεται περίπου σε 4.000. Θα πρέπει να είναι το 1/4 περίπου του όλου αριθμού των παιδιών της σχολικής ηλικίας, ένα ποσοστό διόλου ευκαταφρόνητο. Είναι η μιζέρια της μειονοτικής εκπαίδευσης, αλλά και το «πάθος» των γονιών να μορφωθούν τα παιδιά τους, που έχει οδηγήσει όλα αυτά τα μικρά παιδιά στο εξωτερικό μακριά από τις οικογένειές τους με τεράστιο οικονομικό και συναισθηματικό κόστος, και ας μη νομισθεί ότι αυτό γίνεται επειδή υπάρχει ενθάρρυνση από την Τουρκία, κάθε άλλο. Είναι γνωστό ότι η Τουρκία αποθαρρύνει, για ευνόητους λόγους, τους μειονοτικούς να στείλουν τα παιδιά τους στα εκεί σχολεία της δημοτικής και μέσης εκπαίδευσης καθώς αυτό, κατά κανόνα, σημαίνει και μετανάστευση.

Ο μειονοτικός στέκεται, λοιπόν, με απόγνωση μπροστά στην κατάντια της μειονοτικής εκπαίδευσης, ανήμπορος να αντιδράσει, να αντιπαλέψει την κρατική βούληση, που είναι υπεράνω των δυνάμεών του. Δεν έχει πολλές εναλλακτικές λύ-

σεις. Ξέρει ότι ενθαρρύνεται να προτιμήσει τα κρατικά σχολεία. Αλλά αυτό του φαίνεται πολύ δύσκολο, αν όχι αδύνατο, ειδικά για το δημοτικό. Στη Θράκη πάντοτε υπήρχε ο διαχωρισμός, το τουρκικό σχολείο για τους Τούρκους και το ελληνικό για τους Έλληνες. Ο ίδιος είχε φοιτήσει σε τουρκικό σχολείο, το ίδιο επιθυμεί και για το παιδί του, άσχετα με το αν το ίδιο ακριβώς σχολείο τώρα πια λέγεται «μειονοτικό». Η φοίτηση σε μειονοτικό σχολείο, ειδικά στο δημοτικό, θεωρείται μία απαραίτητη διαδικασία για την ολοκλήρωση της ταυτότητάς του. Εκεί θα τελειοποιήσει τα τουρκικά του, εκεί θα διδαχθεί για τη θρησκεία του και το Κοράνιο. Ο μειονοτικός, δεν θα εμπιστευόταν το παιδί του σε χριστιανικό δημοτικό σχολείο και θα προτιμήσει το μειονοτικό δημοτικό

του χωριού ή της γειτονιάς του, όσο κι αν ξέρει πόσο υποβαθμισμένο είναι. Αν τώρα έχει όνειρα για να σπουδάσει το παιδί του (και ποιος δεν έχει;), εδώ στην Ελλάδα, όμως, είναι πολύ δύσκολο να πραγματοποιηθούν. Αν έχει και τις οικονομικές δυνατότητες ή αν σχεδιάζει να μεταναστεύσει μελλοντικά στην Τουρκία, ίσως πρέπει από τώρα να στείλει το παιδί του εκεί, αφού στην Ελλάδα είναι αδύνατο να το σπουδάσει. Οι μειονοτικοί μαθητές που φοιτούν σε κρατικά δημοτικά σχολεία της Θράκης, δεν ξεπερνούν τους 100. Αρκετοί φοιτούν σε δημοτικά σχολεία της Τουρκίας. Ο αριθμός τους ξεπερνά τους χίλιους.

Μετά το δημοτικό ο μειονοτικός γονιός βρίσκεται σε ακόμη χειρότερη απόγνωση. Θα προτιμούσε να στείλει το παιδί του σε μειονοτικό γυμνάσιο. Αλλά στη Θράκη τα γυμνάσια αυτά είναι μόνο δύο. Και κάθε χρόνο παίρνουν ένα πολύ μικρό αριθμό μαθητών με κλήρωση, ενώ παλαιότερα πραγματοποιούνταν εισαγωγικές εξετάσεις. Εδώ δεν ισχύει η εννεατής υποχρεωτική φοίτηση. Από το 1952 που άρχισαν να λειτουργούν τα μειονοτικά γυμνάσια και μετά την άνηση που γνώρισαν τα πρώτα χρόνια, εξελίχθηκαν τελικά σ' ένα θεσμό διωκόμενο. Λόγω των διοικητικών μέτρων που λαμβάνονται

κάθε φορά, παραμένουν συρρικνωμένα με ελάχιστους μαθητές κι ένα απίστευτα υποβαθμισμένο επίπεδο σπουδών. Μεταξύ των μέτρων αυτών είναι και η διατήρηση των εισαγωγικών εξετάσεων στα συγκεκριμένα γυμνάσια, ή η με κλήρο επιλογή του πολύ περιορισμένου αριθμού των εισακτέων. Έτσι για το σχολικό έτος 1996-97, για το μειονοτικό γυμνάσιο Κομοτηνής κληρώθηκαν 65 μαθητές, ενώ για το αντίστοιχο της Ξάνθης 45. Ενώ στην αρχή κληρώθηκαν οι προαναφερόμενοι αριθμοί μαθητών, στη συνέχεια αυτοί αυξήθηκαν στη μεν Κομοτηνή σε 115, στη δε Ξάνθη σε 124, αφού ειδικά και εφ' άπαξ για το '96-'97 καταργήθηκε η κλήρωση).

Πρόκειται στην κυριολεξία για διωγμό της μειονοτικής μέσης εκπαίδευσης, όπου η αντικειμενική μανία φτάνει στο αποκορύφωμά της. Δεν χωρεί ο ανθρώπινος νους αυτά που συνέβησαν και συμβαίνουν στα δύο τουρκικά μειονοτικά γυμνάσια-λύκεια, δηλαδή την έκταση και το βάθος των κρατικών αυθαιρεσιών, με σκοπό ο συνολικός αριθμός των εκεί φοιτούντων μαθητών να διατηρείται συγκεκριμένος (γύρω στους 200 έως 350) και να μην ξεπερνά τον αντίστοιχο αριθμό μαθητών των ελληνικών μειονοτικών γυμνασίων-λυκείων της Πόλης, όπως απαιτεί η αρχή της «αμοιβαιότητας». Τα ίδια μέτρα «αμοιβαιότητας» ισχύουν και για τον αριθμό των αποφοίτων των λυκείων, ώστε να είναι ισορροπημένος μεταξύ των δύο μειονοτήτων. Αν αποφοιτήσουν 20 μαθητές από τα ελληνικά μειονοτικά λύκεια της Πόλης, ανάλογος αριθμός –όχι περισσότερος– επιτρέπεται να αποφοιτήσει και από τα ημέτερα λύκεια. Κι όλα αυτά, όταν η ελληνική μειονότητα έχει συρρικνωθεί σε μερικές χιλιάδες άτομα (3-5 χιλιάδες), ενώ η τουρκική, το κομμάτι που ζει μόνιμος στην ελληνική Θράκη, προσεγγίζει τις 100 χιλιάδες (25 χιλιάδες είναι οι μετανάστες σε χώρες της Ε.Ε.).

Ο μειονοτικός γονιός μετά το δημοτικό θα μπορούσε ίσως να στείλει το παιδί του σε κρατικό γυμνάσιο. Αλλά με τι εφόδια; Μετά από έξι χρόνια στο μειονοτικό δημοτικό το παιδί του μόλις ξέρει να διαβάζει ελληνικά, ενώ του είναι τελείως αδύνατο να κατανοήσει τα ελληνικά σχολικά εγχειρίδια.

Και βέβαια κανείς δεν μπορεί να εξηγήσει πώς θα ήταν δυνατόν να «επιτύχει» μια τέτοια προσπάθεια, αφού για το μειονοτικό μαθητή είναι πολύ δύσκολο να τα βγάλει πέρα στο κρατικό γυμνάσιο και να συναγωνισθεί με τους ελληνόφωνους συμμαθητές του. Έτσι τα πρώτα χρόνια αποτελούν μία πραγματική δοκιμασία που συχνά καταλήγει σε αποτυχία. Παρ' όλα αυτά ο προσανατολισμός προς τα κρατικά γυμνάσια βαίνει αυξανόμενος.

Ωστόσο υπάρχει και η λύση της Τουρκίας. Ο προσανατολισμός προς τα γυμνάσια της Τουρκίας ήταν έντονος και συνεχώς αυξανόμενος μέχρι πριν δύο χρόνια. Το ζητούμενο ήταν η δυνατότητα συνέχισης των σπουδών στην τρίτοβάθμια εκπαίδευση της γειτονικής χώρας και συνοδευόταν από ισχυρό μεταναστευτικό ρεύμα. Αυτός ο προσανατολισμός αναμένεται να ελαττωθεί ακόμη περισσότερο, καθώς το μεταναστευ-

τικό ρεύμα έχει ήδη μετά το 1991-92 ανακοπεί (μετά την άρση ή χαλάρωση πολλών διοικητικών μέτρων που εφαρμόζονταν κατά του μειονοτικού πληθυσμού) και καθώς, για πρώτη φορά, από το 1996 προσφέρεται πλέον στους μειονοτικούς μαθητές η δυνατότητα πρόσβασης στην τρίτοβάθμια εκπαίδευση στην Ελλάδα με την καθιέρωση της ειδικής ποσόστωσης του 0,5%.

Σήμερα ο αριθμός των μαθητών που φοιτούν στα δύο μειονοτικά γυμνάσια-λύκεια είναι περίπου 400. Εκείνοι που φοιτούσαν σε κρατικά γυμνάσια-λύκεια το 1991 ήταν 500, ενώ σήμερα ο αριθμός τους θα πρέπει να έχει τριπλασιασθεί. Ο κύριος όγκος των μαθητών φοιτά στα γυμνάσια-λύκεια της Τουρκίας, ενώ ο αριθμός τους υπολογίζεται σε μερικές χιλιάδες. Οι υπόλοιποι μειονοτικοί μαθητές, δηλαδή οι μισοί και κάτι παραπάνω, δεν συνεχίζουν τις σπουδές τους, περιοριζόμενοι στο δημοτικό. Πρέπει να είναι επίσης αρκετά σημαντικός και ο αριθμός των παιδιών που δεν τελειώνουν το δημοτικό ή δεν πηγαίνουν καθόλου στο σχολείο.

Μέχρι σήμερα δεν υπήρχε ούτε ένας μειονοτικός φοιτητής στα ελληνικά πανεπιστήμια. Πέρυσι με την καθιέρωση της ειδικής ποσόστωσης δόθηκε η δυνατότητα να εισαχθούν στα ΑΕΙ και ΤΕΙ περίπου 150 μειονοτικοί φοιτητές και σπουδαστές. Τελικά στις εισαγωγικές προσήλθαν μόνο 66 μειονοτικοί μαθητές και δεν κατέστη δυνατόν να καλυφθεί η ποσόστωση από έλλειψη αποφοίτων λυκείου στη μειονότητα. Αυτό έρχεται να μετριάσει το γεγονός ότι το σύνολο των μειονοτικών φοιτητών, που ο αριθμός τους ξεπερνά τους 1000, φοιτούν μέχρι σήμερα σχεδόν αποκλειστικά στα τουρκικά πανεπιστήμια.

Εάν αυτό το διαφαινόμενο ενδιαφέρον της πολιτείας για την αποκατάσταση της ισοτιμίας και των ίσων ευκαιριών στην εκπαίδευση κατορθώσει εν τέλει να καρποφορήσει, θα ήταν ίσως μια καλή αρχή για τη σύγκλιση λόγων και έργων στην αντιμετώπιση του προβλήματος της ένταξης της μειονότητας στην ελληνική κοινωνία.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ

1. Βλέπε τις εκθέσεις του «Ομίλου Φίλων Ν. Ράπτη» στην Ξάνθη (1995-1996), το σχετικό κείμενο στο παρόν αφιέρωμα, όπως και τα συμπεράσματα του πρόσφατου (14-16/7/96) Συμποσίου στην Αλεξανδρούπολη με θέμα «Μειονότητα και Διαπολιτισμική Εκπαίδευση» και σχετικές αναφορές σε μεμονωμένα άρθρα.